

POSUDEK OPONENTA HABILITAČNÍ PRÁCE

Masarykova univerzita

Uchazeč

Habilitační práce

Oponent

**Pracoviště oponenta,
instituce**

PhDr. Jiří Militký, Ph.D.

*Oppidum Hradiště u Stradonic. Komentovaný katalog
mincovních nálezů a dokladů mincovní výroby*

doc. PhDr. Vladimír Salač, CSc.

Archeologický ústav AV ČR, v. v. i.

Oponenstský posudek na habilitační práci:

Jiří Militký: Oppidum Hradiště u Stradonic. Komentovaný katalog mincovních nálezů a dokladů mincovní výroby. Praha 2015.

vypracoval: doc. PhDr. Vladimír Salač, CSc.

PhDr. Jiří Militký, Ph. D. předložil jako habilitační spis rozsáhlou monografii o 734 stranách, která obsahuje tzv. komentovaný katalog mincovních nálezů z jedné z nejznámějších českých archeologických lokalit – z pozdně laténského oppida Hradiště u Stradonic.

Ačkoliv nálezy mincí ze Stradonic se objevují v literatuře již od 18. století (Voigt 1771) a existuje o nich množství zmínek i samostatných prací nejrůznější kvality, jejich souhrnný katalog dosud nebyl k dispozici. Není také divu, neboť množství mincí se pohybuje v tisících a jejich nálezy byly učiněny v časovém rozpětí více 250 let za mnoha různých nálezových okolností a dnes jsou uloženy v mnoha veřejných i soukromých sbírkách v několika evropských zemích. J. Militký si vytyčil jednoznačný cíl – shromáždit, zdokumentovat a vědecky vyhodnotit co nejvíce nálezů mincí a předmětů spojených s mincováním z této lokality a předložit evropské odborné veřejnosti znalostní základnu pro další zkoumání pozdně laténského období.

Tento cíl se autorovi nepochybně podařilo splnit. Je obdivuhodné, že se za tak složitých okolností podařilo J. Militkému zdokumentovat z různorodých zdrojů 2481 mincí a nic na tom nemění skutečnost, že určitá část mincovního nálezového fondu zůstává nepřístupná v různých soukromých sbírkách. Určení a popis mincí, jejich rozměry a váhy, nálezové okolnosti, literatura a údaje o uložení, včetně prakticky dokonalé fotografické dokumentace představují katalog splňující nejpřísnější formální i odborná kritéria. Katalog dále obsahuje nálezy dokladů mincování na Stradonicích – stříbrné ingoty, zlaté slitky, kousky surového zlata, razidla a zlomky hliněných tavicích destiček.

Na tomto místě je nutno zdůraznit až neuvěřitelnou akribii autora při shromažďování a dokumentaci nálezů. Katalog přináší z podstatné části dosud nepublikované nálezy z různých zdrojů a nevyhýbá se ani neurčitelným zlomkům mincí.

Již jen sestavení uvedeného katalogu představuje zásadní přínos nejen ke keltské numismatice, ale i k poznávání keltského hospodářství i společnosti, který daleko přesahuje hranice české kotliny. Katalog představuje pevnou základnu pro evropské bádání o pozdní době laténské a od svého vydání toto bádání také výrazně ovlivňuje, jak dokládají jeho četné citace, ač od vydání díla zatím uplynula velmi krátká doba. Lze jen litovat, že se dosud nepodařilo zorganizovat další vydání práce, po kterém volá domácí i zahraniční odborná veřejnost.

Katalog představuje východisko pro další bádání, jehož možnosti ukazuje první část práce. V ní autor přináší stručné shrnutí archeologických aktivit na Stradonicích i dějiny bádání o stradonických mincovních nálezech. Následuje typologicko-chronologický rozbor nálezového fondu, který je s ohledem na název (Komentovaný katalog...) překvapivě soustavný a dostatečně podrobný. Rozbor je stejně jako katalog precizně, jasně a přitom úsporně uspořádán a předkládá čtenáři veškeré potřebné informace pro další samostatné bádání.

J. Militký v hodnocení mincovních nálezů dokládá excelentní zvládnutí numismatické problematiky v celoevropském měřítku. Určeny, stručně a zároveň dostatečně zhodnoceny jsou mince ražené nejen přímo na Stradonicích či v Čechách, ale i mince pocházející

z rozsáhlých keltských území od Chorvatska či Srbska přes střední Evropu až po Galii, které se v rámci směny dostaly až na stradonické oppidum. Pochopitelně nechybí ani zhodnocení nalezených řeckých a římských mincí. Autor nezůstává pouze u typologického zařazení, ale věnuje se i hmotnostnímu a kvalitativnímu vývoji mincí a s pomocí XRF analýz dokládá postupné znehodnocování zlatých mincí, v nichž v průběhu času klesá obsah zlata. Zdá se, že počet provedených analýz (tab. 2 – 3, 11-12, 15-16) již představuje k takovému závěru dostatečně velký datový soubor. Tytéž analýzy byly provedeny v poměrně velkém rozsahu i u mincí stříbrných a dokládají jejich vysokou kvalitu s podílem tohoto kovu zpravidla nad 95 % (tab. 23).

Hodnocení mincovních nálezů umožňuje autorovi vyjádřit se k některým závažným problémům pozdní doby laténské v Čechách resp. ve střední Evropě. Jako příklad uveďme, že se již celá desetiletí traduje (viz např. Jansová 1964), že v závěru doby laténské se obyvatelstvo Čech ztotožňované s Bóji z nemalé části přesouvá na jihozápadní Slovensko. Celkově se mají Čechy vyliďňovat a má zde docházet k ekonomickému úpadku. J. Militký (str. 49) však na základě numismatických nálezů dokládá, že v souvislosti se založením oppida v Bratislavě produkce zlatých mincí na Stradonicích nekončila a názory na ekonomický úpadek zdejšího oppida bude nutné revidovat. Jde o velmi zajímavý předpoklad, který bude nutné v budoucnu ověřit z chronologického hlediska i pomocí dalších typů nálezů, především analýzou spon. V neposlední řadě tento předpoklad J. Militkého vybízí k přehodnocení názorů na konec doby laténské v Čechách, které do značné míry počítají s odchodem keltské populace a vyliďněním země (např. Danielisová 2011).

Autor formuluje i další zajímavé hypotézy opírající se nejen o v evropském měřítku mimořádný soubor keltských mincí ze Stradonic, ale i o soubory z dalších českých a středoevropských oppid i otevřených sídlišť. Za zcela zásadní je nutno označit názor J. Militkého, že keltské hospodářství bylo v pozdně laténském období již do značné míry monetarizováno. Tento ještě poměrně nedávno těžko představitelný předpoklad se zdá být dobře podepřen jak nálezy ze Stradonic či dalších oppid, tak především nálezy z otevřených sídlišť, které oppidálním nálezům nezdávka chronologicky předcházejí. K této problematice se autor stručně vyjadřuje v závěrečném hodnocení. Tato velmi zajímavá kapitola s nedostatkem prostoru pro podrobnější vyhodnocení ukazuje, že dílo předložené k habilitaci je nutno chápat v kontextu dalších monografických prací J. Militkého (2013; 2018a) a četných článků a studií (např. 2015; 2018b; 2018c), ve kterých jsou tyto teze dále rozvíjeny, blíže argumentovány a podloženy dalšími mincovními nálezy. Pouze v kontextu těchto prací lze plně docenit význam práce o mincích ze Stradonic.

V kontextu celého dosavadního díla J. Militkého lze zároveň docenit značný význam habilitační práce pro evropské bádání o době laténské a lépe poznat výzvy, které jeho bádání přináší. Militkého práce, stejně jako práce dalších numismatiků či numismaticky orientovaných archeologů poměrně snadno a lehce přiřazují mince či mincovní systémy jednotlivým keltským kmenům, aniž by pro to vždy byly k dispozici patřičné doklady (pro keltské Bóje viz např. Kolníková 2010). Také v předkládané práci se často označují mince ze Stradonic, Čech, ale i Slovenska, Maďarska či Rakouska jako mince bójské. J. Militký si je vřatkosti tohoto v numismatice až příliš vžitého a patrně i nadužívaného označení dobře vědom (viz str. 169), přesto zůstává pevnou součástí (nejen) jím užívané terminologie. Domnívám se, že zde se ocitá numismatické bádání v jakési argumentační nejistotě, kterou bude nutné odstranit, neboť doklady pro jednoznačné přisouzení ražeb laténských mincí stejně jako ostatních památek v Čechách Bójům prakticky neexistují, natož potom pro další země, ve kterých se na základě právě vývoje v Čechách shledávají (Salač 2015). Na poli této etnické interpretace stojí nejen před numismatickou, ale i archeologií a dějinami starověku ještě nemálo práce (shrnutí problematiky viz Karwowski – Salač – Sievers Hrsg. 2015).

V neposlední řadě upozorňuje Militkého dílo na skutečnost, že se zatím ne zcela daří propojit výsledky numismatického a archeologického bádání. K důslednému zhodnocení mincí v souvislosti s ostatními archeologickými nálezy zatím nedošlo ani u nás ani jinde v laténské Evropě. Mince nadále zůstávají příliš vyčleněny z archeologického kontextu a velmi často jsou příliš přímočaře a samostatně užívány k historickým interpretacím. Interpretace nálezů mincí ze Stradonic v širokých archeologických souvislostech však nemohlo být předmětem překládané práce J. Militkého, neboť zcela přesahuje jím vytčený cíl, daný kontext a zjevně i možnosti jednotlivce. Podstatné však je, že shromážděním, utříděním a zhodnocením numismatických nálezů ze Stradonic pro dosažení takového cíle v budoucnosti vytvořil autor ty nejlepší předpoklady.

Z formálního hlediska lze v práci zaznamenat jen zcela drobné nepřesnosti (v katalogu se citují některé práce bez indexu písmene, což znesnadňuje orientaci v literatuře – např. na str. 638 Militký 2015) či nelogičnosti (lze řadit stupeň LT C2 do předpídaného období?, proč uvádět opakovaně časové úseky LT C1-C1 a LT D1-D2?, vždyť se jedná o stupně LT C a LT D). Jinak se ovšem po formální stránce práce svou precizností blíží dokonalosti.

Z obsahového hlediska jde nepochybně o původní rozsáhlou a závažnou práci s významným mezinárodním dopadem, lze proto litovat, že je vybavena pouze relativně stručným souhrnem v cizím jazyce.

Habilitační práce J. Militkého zjevně splňuje požadavky standardně kladené na úroveň habilitačních prací v daném oboru.

V Říčanech 24. 11. 2019

doc. PhDr. Vladimír Salač, CSc.

Literatura:

- Danielisová, A. 2011: A pak se potichu vytratili... Zánik keltské civilizace v Čechách z pohledu archeologie, in: M. Bárta, M. Kovář eds. Kolaps a regenerace, cesty civilizací a kultur. Praha, 107-137.
- Jansová, L. 1964: Svědectví keramiky o pobytu Bójů na jihozápadním Slovensku a v přilehlém území, Študijné zvesti 13, 185-194.
- Karwowski, M. – Salač, V. – Sievers, S. 2015: Boier zwischen Realität und Fiktion. Bonn.
- Militký, J. 2013: Nálezy řeckých, římských a raně byzantských moinců v Čechách (5. století před Kristem až 7. století po Kristu). Komentovaný katalog nálezového fondu. Praha.
- 2015: Die Boier und die Numismatik – Gegenwärtiger Stand der Forschung und die Möglichkeiten der Interpretation des Fundbestandes, in: M. Karwowski, V. Salač, S. Sievers Hrsg.), Boier zwischen Realität und Fiktion. Bonn, 77-109.
- 2018a: Keltské mincovnictví ve 3. a 2. století před Kristem v Čechách. Praha.
- 2018b: Mince jako univerzální prostředek směny, in: J. Militký, J. Kysela, M. Tisucká eds. Keltové. Čechy v 8. až 1. století před Kristem. Praha, 260-279.
- 2018c: Celtic coins from the central site of Žehuň, Památky archeologické CIX, 179-231.
- Salač, V. 2015: Urboiohaemum, Boiohaemum und Böhmen, in: M. Karwowski, V. Salač, S. Sievers Hrsg. Boier zwischen Realität und Fiktion, Kolloquien zur Vor- und Frühgeschichte Band 21. Bonn, 125-156.
- Voigt, M. A. 1771: Beschreibung der bisher bekannten böhmischen Münzen. I. Prag.